ISSN 2307-9770. Інженерні та освітні технології. 2015. № 3 (11).
Режим доступу до журналу: http://eetecs.kdu.edu.ua
© Л. А. Олексієнко, 2015

УДК 378.37.011

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ БАЗОВИХ ПОНЯТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Л. А. Олексієнко
Кременчуцький університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна. E-mail: oleksienko@mail.ru

Визначено, розглянуто та проаналізовано основні базові поняття професійної підготовки майбутніх перекладачів. Зазначається, що головним завданням професійної освіти є підготовка кваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців із високим рівнем професійних знань, умінь і навичок. На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури висвітлено погляди вітчизняних і закордонних вчених щодо трактування понять «професійна діяльність перекладача», «професійна підготовка перекладача», «професійна готовність перекладача» і «професійна компетентність перекладача», здійснено теоретичне обґрунтування їх сутнісних характеристик.

Ключові слова: професійна діяльність перекладача, професійна підготовка перекладача, професійна готовність перекладача, професійна компетентність перекладача.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. У наш час, коли в державі стрімко розвиваються міжнародні ділові й політичні відносини, особливого значення набуває професійна підготовка майбутніх перекладачів. Перекладач як спеціаліст міжкультурної комунікації стає центральною фігурою міжнародного спілкування. Суттєво підвищуються вимоги до якості перекладу і виникає необхідність удосконалення системи підготовки перекладачів, яка б відповідала рівню світових стандартів. Для цього, насамперед, необхідно виокремити базові поняття, на яких буде ґрунтуватися дослідження особливостей професійної підготовки перекладачів задля підвищення її якості.

Мета дослідження – виявлення й уточнення базових понять професійної підготовки майбутніх перекладачів, на підґрунті теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Професійна діяльність займає особливе місце серед усіх видів соціальної діяльності людини, адже вона є основною формою активності суб’єкта і саме їй присвячена значна частина життя людини.

Професійна діяльність перекладача виявляється у здійсненні двомовної опосередкованої комунікації, яка реалізується в уміннях переключатися з однієї мови на іншу; здатністю утримувати в пам’яті різного обсягу мовленнєві продукти; швидкістю формування і формулювання висловлювання; толерантним ставленням до співрозмовників з різним соціальним статусом і рівнем володіння мовою [1–6].

І. Анікеєва називає перекладацьку діяльність креативним процесом, оскільки задача перекладача полягає не в засвоєнні певних норм, правил і рецептів, а в оволодінні принципами, методами і прийомами перекладу і вмінні їх застосовувати по-різному у конкретних ситуаціях. Перекладач вирішує типові (які дозволяють застосовувати відомий прийом або спосіб рішення) і індивідуальні (які потребують нового рішення на основі загальних принципів перекладацької стратегії і врахування особливостей контексту і ситуації) задачі, а пошук рішення зумовлений модифікацією або відмовою від типового на користь унікального [1].

У рамках нашого дослідження важливим є аналіз поняття «професійна готовність перекладача». М. Рєпіна трактує професійну готовність студентів-перекладачів як інтегративну якість особистості, яка характеризується високим рівнем лінгвістичних і соціокультурних знань, здатністю до саморегуляції і самоконтролю, вмінням взаємодіяти з іншомовними партнерами [2].

На нашу думку, найбільш повно розкриває сутність готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності запропонована О. Александровою модель готовності перекладачів, яка включає в себе чотири взаємопов’язаних компоненти:

– мотиваційно-ціннісний (усвідомлення специфіки і значимості професії, прагнення оволодіти професією, спрямованість на самовдосконалення і саморозвиток);

– професійно-особистісний (професійна пам'ять, зосередженість, вміння переключатися і т.п.);

– процесуальний (професійно значущі компетенції);

– когнітивний (професійний лінгвокультурний тезаурус перекладача) [3].

Виконання певної професійної діяльності є неможливим без оволодіння необхідним рівнем професійної підготовки. О. Сєргєєва визначає поняття «професійна підготовка перекладачів» як «процес оволодіння теоретичними знаннями та професійно-методичними уміннями й навичками на когнітивному, діяльнісному та особистісному рівнях, що є необхідним для виконання професійних завдань з урахуванням специфіки мовного потенціалу, культурних і національних особливостей країн, мови яких вивчаються, типових особистісних характеристик комунікантів, вимог щодо адекватності та чіткості перекладу як професійного продукту» [4].

Професійна підготовка майбутніх перекладачів здійснюється на основі освітньо-професійної програми і передбачає теоретичну і практичну підготовку.

Теоретична підготовка визначається навчальним планом спеціальності, який містить перелік основних навчальних дисциплін. Зміст навчальної дисци-

пліни залежить від особливостей вивчаємого предмету і кінцевої мети навчання. Підготовка майбутніх перекладачів у вузі як правило відбувається на основі курсу теорії і практики перекладу, метою якого є здобуття теоретичних знань з перекладу, а також розвиток вмінь і навичок застосовувати набуті знання у професійній діяльності.

Обов'язковою формою організації навчального процесу майбутніх перекладачів є практична підготовка, метою якої є набуття студентами практичних вмінь і навичок шляхом їх залучення до процесу професійної діяльності. Практична підготовка проходить під керівництвом викладача університету і фахівця з місця проходження практики.

Теоретична і практична підготовка майбутніх перекладачів є невід'ємною складовою навчального процесу у вищих начальних закладах і є необхідним елементом професійного становлення майбутнього перекладача.

Обов'язковим компонентом змісту навчання у професійній підготовці майбутнього перекладача є формування професійної компетентності.

В. Комісаров охарактеризував професійну компетентність перекладача як суму знань, умінь, навичок і особистісних характеристик, які потрібні перекладачу для успішного здійснення своїх професійних функцій [5].

Авторка інтегративного навчання перекладу Н. Гавриленко зазначає, що перекладацька компетентність – явище не однорідне і інтегрує у собі ряд компетенцій, які співвідносяться із чотирма основними сторонами діяльності перекладача у сфері професійної комунікації: міжкультурним спілкуванням в певній професійній сфері, власне професійною діяльністю перекладача, професійним перекладацьким середовищем і особистістю професіонала [6].

У своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому проблемі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами інтерактивних технологій, А. Шиба визначає професійну компетентність перекладача як широке, багатопланове, інтегральне поняття, яке означає міру оволодіння професією перекладача, виявляється в адекватності розв'язання фахових завдань і містить професійно-пізнавальний, особистісно-мотиваційний та соціально-комунікативний компоненти [7].

Отже професійна компетентність перекладача є важливою складовою його професіоналізму і є основою для подальшого формування його особистості як професіонала. Ми будемо розуміти під професійною компетентністю майбутнього перекладача його володіння відповідним комплексом знань, вмінь і навичок, які дають можливість приймати ефективні рішення при здійсненні професійної діяльності.

ВИСНОВКИ. Таким чином, базовими поняттями професійної підготовки майбутніх перекладачів є «професійна діяльність перекладача», «професійна підготовка перекладача». Особливої уваги заслуговують визначення понять «професійна готовність перекладача» і «професійна компетентність перекладача», оскільки дозволяють збагатити теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх перекладачів. Перспективними напрямами наших наукових досліджень ми вважаємо розгляд особливостей професійної підготовки перекладачів в умовах формування загальноосвітнього європейського простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аникеева И.Г. Формирование готовности студентов факультета иностранных языков к переводческой деятельности: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08. – Самара, 2006. – 22 с.

2. Репина М.В. Готовность к преодолению барьеров иноязычного общения студентов-переводчиков: компоненты и этапы формирования // Известия ВГПУ. – 2010. – № 1. – С. 132–135.

3. Александрова Е.В. Формирование готовности будущих переводчиков к профессиональной деятельности на начальном этапе изучения иностранного язика: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец.13.00.08. – Нижний Новгород, 2009. – 24 с.

4. Сєргєєва О.В. Професійна підготовка перекладачів в університетах Великої Британії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. – Харків, 2012. – 344 с.

5. Комиссаров В.Н. Теоретические основы методики обучения переводу. – М.: МГЛУ, 1997. – 56 с.

6. Гавриленко Н.Н. Интегративная модель обучения переводу. Школа дидактики перевода [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.engectver.ru/Konferenciya/4s/gavrilenko.php

7. Шиба А.В. Формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами інтерактивних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. – Тернопіль, 2013. – 19 с.

BASIC CONCEPTS THEORETICAL ANALYSIS IN PROFESSIONAL TRAINING OF TRANSLATOR AND INTERPRETER STUDENTS

L. Oleksiyenko
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine. E-mail: oleksienko@mail.ru

The article defines, considers and analyzes basic definitions of translator- and interpreter-student's professional education. The article discusses the definitions of the terms, "translators' and interpreters' professional activities", "translators' and interpreters' professional ability", "translators' and interpreters' professional training" and "translators' and

interpreters' professional competence". The author emphasizes the main task of professional education that lies in training of competent, competitive professionals having high level of special knowledge and skills. High-quality professional education enables implementing gained in study knowledge in different spheres of professional activity. Translators and interpreters' professional activity is expressed through bilingual indirect communication and involves bilingualism and biculturalism. The article highlights national and foreign scientists' ideas as to the definitions of the terms "translators' and interpreters' professional activities", "translators' and interpreters' professional ability", "translators' and interpreters' professional training" and "translators' and interpreters' professional competence". Theoretical and practical training in study is an integral part of education process and necessary component of professional realization for translator- and interpreter-students. Professional competence formation for translator- and interpreter-students makes the principal part in their education. This professional competence formation is determined as corresponding complex of knowledge and skills that students gained and that enables effective decision-making in professional activities.

Key words: translators' and interpreters' professional activities, translators' and interpreters' professional ability, translators' and interpreters' professional training, translators' and interpreters' professional competence.

REFERENCES

1. Anikeieva, I.G. (2006), "Readiness Formation to Translation and Interpreting Activity of Students of the Department of Foreign Languages", Thesis abstract for Cand. Sc. (Pedagogy), 13.00.08, Samara State Pedagogical University, Samara. (in Russian)

2. Repina, M.V. (2010), "Readiness to Barrier Breaking in Fogeign Language Communication of Translation- and Interpreting- Students: Component Parts and Formation Stages", *Izvestiya VSPU*, no. 1, pp. 132–135. (in Russian)

3. Aleksandrova, Ye.V. (2009), "Readiness Formation to Professional Activity of Translation- and Interpreting-Students at Their Initial Stage of Foreign Languages Acquisition", Thesis abstract for Cand. Sc. (Pedagogy), 13.00.08, Kozma Minin Nizhny Novgorod State Pedagogical University, Nizhny Novgorod. (in Russian)

4. Sierheieva, O.V. (2012), "Professional Training of Translation' and Interpreting-Students in Great Britain Universities", Thesis abstract for Cand. Sc. (Pedagogy), 13.00.04, Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv. (in Ukrainian)

5. Komissarov, V.H. (1997), *Teoreticheskiye osnovy metodiki obucheniya perevodu* [Translation and Interpreting Training Methods Theoretical Basis], MSLU, Moscow. (in Russian)

6. Gavrilenko, N.N. (2011), "Translation and Interpreting Training Integration Model. Translation and Interpreting Didactic School", available at: http://www.engectver.ru/Konferenciya/4s/gavrilenko.php (accessed April 22, 2015). (in Russian)

7. Shyba, A.V. (2013), "Professional Competence Formation of Translation- and Interpreting-Students by Virtue of Interactive Technologies" Thesis abstract for Cand. Sc. (Pedagogy), 13.00.04, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil. (in Ukrainian)

Олексієнко Лариса Анатоліївна,
аспірантка кафедри психології, педагогіки та філософії,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна
Тел.: 8 (067)943-11-51
E-mail: oleksienko@mail.ru

Oleksiyenko Larysa Anatoliyivna,
post-graduate student of Pedagogy and Philosophy Department,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University,
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine
Tel.: 8 (067)943-11-51
E-mail: oleksienko@mail.ru